

Handboeken

Suzanne Hautvast*

R. Kerssemakers, R. van Meerten, E. Noorlander & H. Vervaeke (2008). *Drugs en alcohol. Gebruik, misbruik en verslaving*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. ISBN 978 9 0313 5059 9, € 57,50.

Drugs en alcohol zet alle feiten over het onderwerp helder op een rij. De snelle ontwikkelingen in het aanbod en gebruik van drugs en alcohol maken actuele informatie noodzakelijk. Anders dan het hieronder genoemde *Handboek verslaving* wordt in dit boek uitgebreid ingegaan op de werking van drugs. Ruim vierhonderd van de circa zeshonderd pagina's gaan over de middelen zelf, onderverdeeld in verdovende, stimulerende en tripmiddelen.

Aan bod komen onder andere een beschrijving van elk middel, de geschiedenis van het gebruik, en de effecten en gevolgen ervan. Ook is er aandacht voor doping, gokken, internetverslaving en andere 'moderne verslavingen' zoals seks-eet-en-koopverslaving, waarbij kort uit de doeken gedaan wordt hoe deze verslavingen te behandelen zijn. Naast uitvoerige aandacht voor middelenge-

bruik is er ook ruimte voor hoofdstukken over preventie, behandeling en beleid. De meerwaarde van dit boek zit echter vooral in het eerste gedeelte. Verrassend is voorts een straattaalwoordenlijst met ruim 130 woorden en begrippen. Nieuwsgierig naar asisi, candyflip en stronken? Het staat allemaal in de lijst. Samen met het *Handboek verslaving* geeft *Drugs en alcohol* een mooi overzicht van de laatste stand van zaken over middelen, gebruik, misbruik, afhankelijkheid en verslaving.

R. van Veldhuizen, M. Bähler, D. Polhuis & J. van Os (2008). *Handboek FACT*. Utrecht: De Tijdstroom. ISBN 987 9 0589 8135 6, € 39,00.

Vanaf 2002 wordt in enkele regio's in Nederland gewerkt volgens het FACT-model. Dat is een afgeleide van het in de Verenigde Staten ontwikkelde 'assertive community treatment' (ACT). Het verschil tussen ACT en FACT is dat de eerste zich uitsluitend richt op ernstig ontregelde patiënten, terwijl FACT ook de min of meer stabiel functionerende patiënten in het vizier heeft. Inmiddels is het FACT-model zo goed ontwikkeld en wordt het zo veelvuldig gebruikt dat het een eigen handboek verdient, aldus de

* Drs. S. Hautvast is coördinator Huiskamer Aanloop Prostituees bij De Tussenvoorziening te Utrecht. E-mail: suzannehautvast@lombok.nl.

redacteuren, werkzaam bij GGZ Noord-Holland Noord en de Universiteit Maastricht.

Dit boek brengt de actuele kennis bij elkaar over het werken met en implementeren van FACT-teams in Nederland. Het boek bestaat uit zes delen. Deel I biedt de algemene onderbouwing van het FACT-model. Deel II gaat over de professionele invulling, waarbij de verschillende disciplines aan het woord komen over hun ervaringen. Deel III gaat over de organisatorische randvoorwaarden, implementatie waarbij de meewerkend voorman/teamleider een belangrijke rol wordt toegedicht en de (onzekere) financiering. Deel IV van het boek laat uitkomsten van zorg zien. Wat wil je precies weten en welke instrumenten kies je om zorg te meten? Een conclusie van de auteurs is dat het meten van uitkomsten van zorg een cultuuromslag vereist vanwege de onbekendheid met dit fenomeen. Deel V vergelijkt FACT en ACT. Vier organisaties doen verslag van hun ACT-praktijk. Deel VI ten slotte is gericht op de toekomst, met een hoofdstuk over wat teams nodig hebben om FACT te kunnen blijven aanbieden. Interessant is domotica, een experiment waarbij huiselijke elektronica mensen kan helpen beter te functioneren.

Dit handboek, waaraan meer dan veertig auteurs een bijdrage leverden, is verplichte kost voor alle teams, of op z'n minst de managers van die teams, die FACT aanbieden. Beginnende teams krijgen meer dan voldoende richtlijnen om van start te gaan, ervaren teams hebben met dit boek een uitgebreide checklist in handen. Zij zullen er ongetwijfeld achter komen dat er ergens wel iets beter

kan. Ook het onderwijs zou dit boek ter hand moeten nemen. Het geeft een goed beeld van de kennis en kunde waarover de ggz-professional moet beschikken.

I. Franken & W. van den Brink (red.) (2009). *Handboek verslaving*. Utrecht: De Tijdstroom. ISBN 978 9 0589 8140 0, € 49,00.

Vele jaren van onderzoek zijn nodig geweest om tot het inzicht te komen dat verslaving geen karakterzwakte is maar een stoornis. Het is zelfs een stoornis die in de top-3 van de meest voorkomende psychische stoornissen staat. Dit handboek wil een breed publiek (onderzoekers, studenten en geïnteresseerde hulpverleners) op de hoogte stellen van recente wetenschappelijke inzichten. Het richt zich op misbruik, afhankelijkheid en verslaving en niet op de werking van middelen en middelengebruik, omdat hier al verschillende boeken over zijn geschreven (zie boven).

Deel I beschrijft de achtergronden van het probleem verslaving, waarbij de geschiedenis, definities en epidemiologie ervan aan bod komen. Deel II gaat over sociologische, psychosociale en neurologische theorieën over het ontstaan van verslaving. Zo is er aandacht voor de invloed van ouders en leeftijdgenoten op roken en drinken en de rol van de maatschappij. Ook is er een bijdrage over wat er gebeurt bij het aanleren van verslavingsgedrag. Theorieën over conditioneren worden daarbij onder de loep genomen. Verder wordt verslaving als irrationeel gedrag beschreven: verslavingsgedrag wordt ten dele veroorzaakt door automatische of impliciete processen die niet altijd bewust toegankelijk zijn.

Deel III staat stil bij de praktijk van de behandeling van verslaafden. Zo zijn er onder andere hoofdstukken over preventie, laboratoriumonderzoek, spoedeisende situaties, motivatie en dwang en drang. Deel IV ten slotte behandelt niet-middelengebonden verslavingen als eten, gokken en internet. De redactie wil hiermee aansluiten bij internationale ontwikkelingen en op ontwikkelingen in de zorg. De laatste jaren zien zorginstel-

lingen steeds meer aanmeldingen van mensen die problemen hebben met gokken, eten en gamen.

De trouwe lezer van dit tijdschrift zal mogelijk niet al te veel nieuws lezen. Niettemin biedt het handboek, met bijdragen van bijna veertig wetenschappers, een goed overzicht van wat iedereen die werkzaam is in de verslavingszorg of die geïnteresseerd is in verslaving behoort te weten.